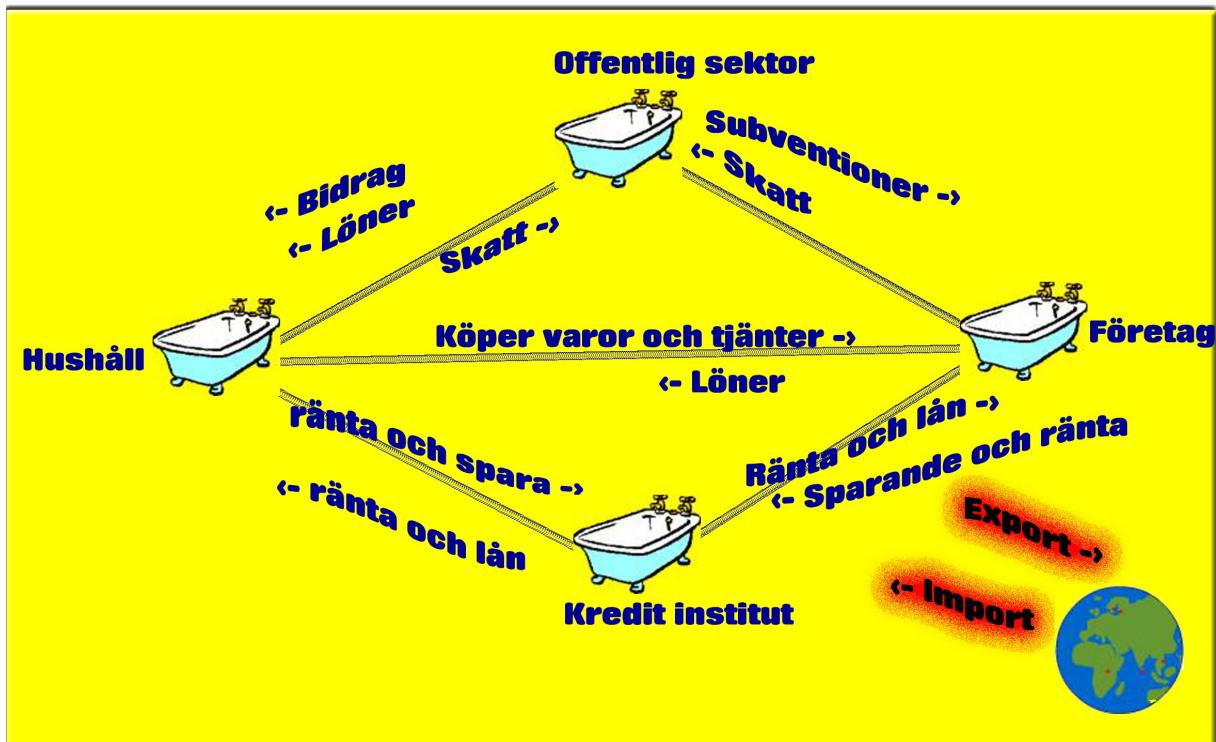

Samhällsekonomiska begrepp.

Det är väldigt viktigt att man kommer ihåg att nationalekonomi är en *teoretisk vetenskap*. Alltså, nationalekonomen försöker genom diverse teorier att förklara hur ekonomin fungerar och hur olika ekonomiska företeelser (så som inflation, arbetslöshet, ränta, växelkurs etc.) påverkar och påverkas av andra ekonomiska företeelser.

Vi har koncentrerat oss på de begrepp som oftast förekommer i samhällsdebatten. Dessa begrepp är: Inflation, Arbetslöshet, Ränta, Växelkurs, Import och Export. Samtliga av dessa begrepp kan förklaras i ett Utbud/Efterfråge-diagram av en nationalekonom. Detta innebär att de på ett teoretiskt plan alltså hänger ihop och påverkar varandra. Det innebär också att man ur ekonomiska teorier kan förklara och ”räkna ut” hur de kommer att påverka varandra.

Det som gör att det här är så svårt är att allt hänger samman, man kan se det som ett vattensystem, ett flödessystem alltså, där ett överflöd på ena sidan måste kompenseras på den andra sidan. Alltså om något påverkar efterfrågan så kommer det att få effekter på en massa andra områden.

Kretsloppet.

Som nationalekonom så har man ett par olika faktorer som spelar roll, ett antal kranar i systemet om man så vill. Dessa kan delas upp på åtminstone två aktörer:

Individen (Hushållen): Vi kan antingen **Konsumera** eller **Spara**. Detta påverkar främst **Efterfrågan**. Individen verkar utifrån den **inhemska marknaden**. Om vi väljer att handla på den utländska marknaden så bestäms det av priserna/förhållanden på just den inhemska marknaden ändå. Koncentrera er alltså på vilka effekter en viss ekonomisk företeelse får på den inhemska marknaden.

Företagen: De kan antingen Tillverka varor, Spara eller Investera. Detta påverkar främst **Utbudet**. Även företagen verkar utifrån den **inhemska marknaden**. De väljer att verka på den utländska marknaden om det är bättre förhållanden där, men detta bestäms av den inhemska marknaden. Koncentrera er alltså på vilka effekter en viss ekonomisk företeelse får på den inhemska marknaden.

Kreditinstituten: De är smörjmedlet i maskineriet, genom att de tillhandahåller pengar för transaktioner, de ger lån till stora investeringar och förvaltar överskottet som hushåll och företag väljer att spara hos dem. **Räntan** är deras huvudkran, deras verktyg att styra flödet med. En högränta gör att få vill låna men fler vill spara t ex.

Offentlig sektor: Vissa tjänster och produkter har stater valt att lägga i offentlig regi, t ex anses det inte moraliskt försvarbart att plånboken ska avgöra om man blir räddad från en svår sjukdom eller ej. Tjänsten sjukvård har vi alltså lagt på det offentliga. Den offentliga sektorn får sina inkomster från **skatten**. Om vi höjer skatten får hushållen och företagen en mindre mängd pengar att röra sig med.

Konsumtion och Produktion.

De faktorer man ska koncentrera sig på är vad gäller *efterfrågan är konsumtionen, utbudet är produktionen*.

Alltså, om vi t ex får en höjd arbetslöshet vad tror ni då kommer att hända med konsumtionen, det ni "räknar ut" är den effekt som ni får på efterfrågekurvan. Efterfrågan påverkar ju sen priserna, alltså inflationen, detta i sin tur påverkar sen kanske räntan etc.

Gör sen motsvarande tankeoperation vad gäller utbudet. Alltså vad tror ni händer om vi har en hög arbetslöshet, jo färre har råd att köpa varorna men igengäld så kan man tänka sig att det blir billigare att producera varorna eftersom lönekraven sjunker, alltså så påverkas utbudet uppåt eftersom det blir billigare att tillverka varan. **Man kan dock tänka sig att om det inte finns någon efterfrågan så kommer inte utbudet att öka.**

Inflation och Arbetslöshet.

Det viktigaste politiska målet för vår finansminister och därmed vår regering är att hålla **inflationen på en låg nivå**.

Inflationen styrs av många faktorer. En av de viktigaste är **arbetslösheten**. Hur då? Jo, så här är det, förstår ni mina små trollungar, att om många är arbetslösa så kan de **konsumera** mindre, de som redan har ett arbete kommer inte heller att **ställa lika höga krav på högre lön**, eftersom att det finns ju många arbetslösa som kan ta deras arbete istället.

Jag skrev innan att nationalekonomerna kunde förklara detta ur ett Utbud/efterfråge-diagram. Alltså så kan man titta hur utbud och efterfrågan i samhället påverkas av arbetslösheten. Nationalekonomen kallar detta aggregerad efterfrågan och aggregerat utbud. Men teorin om att utbud och efterfrågan styr fungerar alltså även på arbetslöshet eller konsumtion i hela samhället.

Slutsatsen man kan göra är att en **hög arbetslöshet** leder till att **efterfrågan minskar**, eftersom konsumtionen minskar. Vad händer då med **utbudet**, jo det **ökar** eftersom företagen kan hålla sina produktionskostnader nere (via det faktum att lönerna inte kommer att stiga något nämnvärt) **MEN eftersom att efterfrågan inte stiger så finns det ingen som vill köpa det ökade utbudet alltså så påverkas inte utbudet av just den effekten**. Den skillnad som uppstår här kommer att leda till att företagen justerar sin vinst, antagligen uppåt. Priset på varor kanske dock kan sjunka om arbetslösheten stiger eftersom lönekostnaderna kan antas sjunka.

Arbetslösheten är alltså en faktor som styr inflationen. Hög arbetslöshet ger en lägre konsumtion vilket ger en mindre efterfrågan vilket ger en lägre inflation.

Räntan och Inflationen.

Räntan bestämmer hur mycket man kommer att spara, alltså hur mycket pengar man väljer att inte konsumera för.

En hög ränta gör att man inte kommer att konsumera utan spara istället, detta leder till att efterfrågan sjunker vilket ger en lägre inflation.

Företagen väljer att spara istället för att investera, vilket påverkar arbetslösheten negativt. Alltså de sätter in pengarna på banken istället för att anställa folk. Utbudet påverkas även det negativt, alltså sjunker inflationen (av både arbetslösheten och det minskade utbudet).

En sänkt ränta gör att det är billigare att låna pengar, alltså handlar hushållen mer på kredit och konsumtionen ökar med en lägre ränta. Företagen kan också låna och kan anställa fler än tidigare.

Valutan och Inflationen.

Valutan kan vara antingen **stark eller svag** i förhållande till andra valutor. Det som avgör om en valuta är stark eller svag är priset på valutan. Växelkursen som vi pratar om är egentligen priset på en valuta. Om den svenska kronan ligger på 9,50 så betyder det att en Euro kostar 9,50 kr, precis på samma sätt som ett kilo morötter kostar 9,50. Om priset är högt är valutan svag. Om priset är lågt så är valutan stark. Alltså om priset på utländsk valuta är högt eller lågt.

För en svag krona gäller:

En svag krona gjorde ju att priset på utländsk valuta är högre vilket ger att det är dyrare att köpa utländska varor, **dyrare import alltså**. Alltså så kommer vi som konsumenter att välja den inhemska marknaden för våra inköp. **Efterfrågan på den inhemska marknaden** stiger alltså, vilket ger en **ökad inflation**.

Exportfirman kommer med en svag krona att kunna sälja sina varor till ett högre pris på den utländska marknaden. Detta beror på att om en svensk krona är svag (en dollar kostar 9 kronor) så innebär en försäljning för tex 1000 USD att vi får 9000 kronor för varan. Då företagen kan sälja mer på den utländska marknaden så kan de tillverka mer, alltså **ökar utbudet på den inhemska marknaden**. Ett ökat utbud ger en **ökad inflation**.

För en stark krona gäller således:

Importen blir billigare, alltså handlar vi utomlands istället, vilket ger att den inhemska efterfrågan sjunker, alltså lägre inflation.

Detta kan motverkas av att vi importerar inflation via andra länder, alltså är effekten av en svag krona svår att förutse.

Exporten blir mindre lönsam, alltså så säljer vi mindre varor, vilket ger ett minskat utbud, alltså minskad inflation. Detta därför att med en stark valuta, som ju innebar att en dollar kostade t ex 6 kr, så får vi färre kronor för varje dollar och vi får bara 6000 kr för våra varor.

Importen och exporten påverkar även arbetslösheten:

Hög import leder till att vi inte tillverkar varorna hemma, alltså så får färre svenskar arbete, vilket leder till ökad arbetslöshet.

Hög export leder till att vi tillverkar mycket varor i Sverige, alltså får fler arbete, vilket ger lägre arbetslöshet.

Varför är då inflationen så himla ond?

Vi har i alla dessa områden koncentrerat oss på hur inflationen och arbetslösheten påverkas av olika faktorer.

Vi börjar med att titta på inflationen. Det finns ett stort otäckt troll här i världen som kallas för *inflationsspiral*. Håll i er hårt så ska jag berätta en liten spöke för er. Det är nämligen så att inflation leder till att pöbeln vill ha mer betalt, detta leder till ökade löner vilket leder till att det blir dyrare för företagen att tillverka varorna, alltså så höjer de otäcka fulingarna priserna, detta får ju vi stackars arbetare betala, alltså så vill vi ha mer lön vilket ger ytterligare prisstegring, den dumma fula inflationen sticker alltså iväg. Det blir också så, och nu blir det riktigt hemskt, så ta fram snuttefilten och mystofflorna, att till sist så stiger priserna för mycket och företagen kan alltså inte konkurrera, vilket ger konkurs, vilket ger arbetslöshet. Som alla andra sagor så har dock denna ett hoppfullt slut, när arbetslösheten stigit för högt så minskar efterfrågan alltså så avtar inflationen.

Problemet är att det kan ta en väldig massa år innan denna effekt kommer.

Det är därför som inflationen måste bekämpas.

Arbetslöshet innebär väldiga kostnader för samhället och ett stort personligt lidande, alltså så måste även den bekämpas.

Problemet ligger i att hög arbetslöshet är en faktor som begränsar inflationen.

Det är kanske mig inte lätt att vara Anders Borg (ja det är ju vår finansminister), men det visste ni väl redan.

SAMMANFATTNINGSVIS:

